

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

วัฒนธรรมเป็นมรดกทางสังคมที่ครอบคลุมทุกสิ่งทุกอย่างแสดงออกถึงวิถีชีวิตของมนุษย์ โดยแต่ละสังคมจะมีวัฒนธรรมเฉพาะของตน เพราะเป็นวิถีชีวิตที่แตกต่างกันของแต่ละกลุ่มสังคม (สุพัตรา สุภาพ. 2534 : 119) ในแต่ละสังคมจะมีการคิดค้นและสร้างสรรค์วัฒนธรรม ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะและเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง เป็นแบบแผนในการดำรงชีวิต และกลมกลืนจิตใจของสมาชิกให้มีความเจริญงอกงาม กลมเกลียว ก้าวหน้าและมีศีลธรรมอันดี วัฒนธรรมไทยเป็นเอกลักษณ์ของความเป็นชาติไทย เป็นรากฐานของการสร้างสรรค์ความสามัคคีและความมั่นคงของชาติ เป็นสิ่งที่แสดงถึงศักดิ์ศรี เกียรติภูมิและความภาคภูมิใจร่วมกันของคนไทย และเป็นปัจจัยให้คนในชาติได้ประพฤติในทางที่ดีงาม มีคุณธรรม พัฒนาตนเอง พัฒนาสังคมและประเทศชาติ (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. 2529 : 13)

ปัจจุบันสังคมไทยกำลังอยู่ในยุคข้อมูลข่าวสารตลอดจนความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีได้แทรกซึมวิถีชีวิตของสังคมไทยทุกรูปแบบทำให้สังคมไทยเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและมีการขับเคลื่อนอยู่ตลอดเวลา นอกจากนี้การไหลบ่าของวัฒนธรรมต่างชาติเข้ามาสู่สังคมไทยด้วยกระบวนการทางทุนนิยมและบริโภคนิยมยังมีผลทำให้วัฒนธรรมดั้งเดิมถูกบดบังไป อย่างไรก็ตามสังคมทุกสังคมต้องดำรงอยู่และขับเคลื่อนต่อไปเพื่อความอยู่รอดของแบบแผนวิถีชีวิตของตนจึงต้องตระหนักถึงความจำเป็นในการสร้างภูมิคุ้มกันที่เข้มแข็งให้กับสังคม โดยเฉพาะกลุ่มของเยาวชนซึ่งอ่อนด้วยความรู้และประสบการณ์และเป็นกลุ่มเสี่ยงต่อการได้รับผลกระทบทางลบจากสภาพสังคมปัจจุบัน อันจะส่งผลให้เยาวชนไทยบางส่วนมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์และไม่สอดคล้องกับวัฒนธรรม อันดีงามได้ (อมรวิรัช นาคทรพร. 2548 : คำนำ)

การศึกษาระดับช่วงชั้นที่ 3 และช่วงชั้นที่ 4 เป็นการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จำเป็น มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ที่สมบูรณ์พร้อมที่จะเป็นพลเมืองดี และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข (ชนิตา วิทยุฉิมเกียรติ. 2524 : คำนำ) เสนอแนะว่า การจัดการศึกษาระดับนี้ ควรมีการอบรม ฝึกฝน สั่งสอนในด้านความรู้และแนวทางปฏิบัติตนตาม

แบบอย่างวัฒนธรรมที่ตีงามในโรงเรียน ด้วยเหตุผลที่ว่า เป็นระยะที่ผู้เรียนต้องเรียนรู้และซึมซับความรู้ประสบการณ์ทุกอย่างเท่าที่จะทำได้เพื่อการยังชีพ เป็นระยะที่มีความพร้อมที่จะรับประสบการณ์โดยปราศจากความแตกต่างใด ๆ มากที่สุด และเป็นประสบการณ์ฝังไว้ในวัยเรียน ทำให้เด็กสามารถออกไปดำรงชีวิตและปฏิบัติตัวตามวัฒนธรรมได้อย่างถูกต้อง

อย่างไรก็ตามนักเรียนซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในช่วงชั้นที่ 3 และช่วงชั้นที่ 4 เป็นวัยที่อยู่ในช่วงก่อนวัยรุ่น อายุระหว่าง 10 - 12 ปี วัยรุ่นตอนต้น 13-16 ปี และวัยรุ่นตอนปลาย 17-19 ปี ช่วงที่เริ่มเข้าสู่วัยรุ่นจะมีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านความเจริญเติบโตทางร่างกาย สภาพจิตใจ อีกทั้งเป็นวัยที่กำลังแสวงหาแนวทางการปฏิบัติตนในสังคม จึงเป็นวัยที่ควรได้รับการวางรากฐานทางความคิดและความประพฤติด้านวัฒนธรรมไทย แต่จากสภาพความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นมีผลให้วัฒนธรรมตะวันตกเข้ามามีอิทธิพลต่อความคิด เจตคติ ซึ่งส่งผลกระทบต่อความประพฤติของเด็กวัยรุ่นเป็นอย่างมาก เช่น เด็กวัยรุ่นจะมองพิธีการบวชพระ การเคารพผู้ใหญ่ คนตรีไทย นาฏศิลป์ไทย ตลอดจนการแต่งกายเรียบร้อยแบบไทยๆ เป็นสิ่งล้าสมัย หันไปนิยมดนตรี จังหวะร็อนแรง การเดินร่า สิ่งเหล่านี้บ่งบอกถึงความเสื่อมถอยทางวัฒนธรรมไทยในจิตใจของเด็ก (ชนิตา วิวุฒิกเกียรติ. 2524 : คำนำ) ดังที่ ปรีชาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2546 : 18) กล่าวว่า เจตคติเป็นสาเหตุภายในที่ผลักดันให้บุคคลกระทำในสิ่งต่าง ๆ กัน และ สาเหตุภายในหรือเจตคติต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งของบุคคลได้รับผลกระทบมาจากสาเหตุภายนอกอีกส่วนหนึ่ง สอดคล้องกับ อารี ศรีธัญพงศ์ (2530 : 284 – 285) กล่าวว่า เจตคติเกิดจากการเรียนรู้และประสบการณ์ของบุคคล ชีวิตของบุคคลเจริญวัยในสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน เด็กที่อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี เมื่อเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ก็จะได้รับการปลูกฝังที่ดีงาม ได้เรียนรู้และรับประสบการณ์ที่ดี เน้นความรู้สึกรที่ได้รับไว้ต่อมาจะเกิดเป็นความรู้สึกและแสดงพฤติกรรมที่ดีออกมา นับว่าเป็นผลมาจากเจตคติที่ดี ในทางตรงกันข้ามเด็กที่อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ไม่ดีเมื่อเจริญขึ้นก็อาจมีเจตคติที่ไม่ดี และเจตคดียังเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของบุคคล การกระทำหรือพฤติกรรมของบุคคลย่อมมีสาเหตุมีเหตุผลเสมอ บรรดาพฤติกรรมของบุคคล นอกจากจะมีเหตุผลหรือสาเหตุแล้ว ยังขึ้นอยู่กับอิทธิพลของเจตคติอีกด้วย เพราะเจตคติมีส่วนสำคัญในการกำหนดพฤติกรรมของบุคคล เช่น เด็กที่มีเจตคติที่ดีต่อครูและโรงเรียนก็อยากมาโรงเรียน ในบางครั้งผู้ปกครองให้หยุดเรียนก็ไม่ยอม หรือบุคคลที่มีเจตคติไม่ดีต่อใครคนหนึ่ง สังเกตให้ดีจะพบว่าเขาจะไม่เกี่ยวข้องด้วยกล่าวได้ว่าเจตคติเป็นพลังสำคัญที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรม พฤติกรรมที่แสดงออกต่อสิ่งใดอย่างนั้นขึ้นอยู่กับเจตคติเป็นสำคัญ

ดังนั้นนักเรียนวัยรุ่นควรอย่างยิ่งที่จะได้มีความรู้และเจตคติที่เป็นพื้นฐานสำคัญในการรณรงค์วัฒนธรรมไทย เพื่อกระตุ้นให้เกิดความรู้สึกรักและภาคภูมิใจในวัฒนธรรมไทย เกิดการตื่นตัวศึกษาค้นคว้าสร้างความเข้าใจนำไปปฏิบัติและพัฒนาอย่างถูกต้อง อันจะยังผลให้เกิดความสงบสุขทั้งในวิถีชีวิตและสังคมส่วนรวม (สุรจิต นิตยคำหาญ, 2540: 3)

การศึกษาวิจัยเรื่องของจิตใจ เช่น ความคิดเห็น ความรู้สึกนึกคิด เจตคติ ของคนไทยเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทย นักวิจัยให้ความสนใจน้อยมาก จึงส่งผลให้ข้อมูลด้านเจตคติของคนไทยเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยไม่ชัดเจน อย่างไรก็ตามปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีได้แทรกซึมสู่วิถีชีวิตของสังคมไทยและมีการไหลบ่าของวัฒนธรรมต่างชาติเข้าสู่สังคมไทยอย่างรวดเร็ว ดังนั้นการศึกษาเจตคติของคนไทยเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยจึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างเร่งด่วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาเจตคติของเด็กนักเรียนในช่วงชั้นที่ 3 และช่วงชั้นที่ 4 ซึ่งนักเรียนวัยนี้เป็นระยะที่อยู่ในช่วงการเปลี่ยนจากวัยเด็กสู่วัยผู้ใหญ่ เริ่มรู้จักคิดเอง เลือกรับข้อมูล เลือกรับแนวคิดหรือ พฤติกรรมใหม่ที่เขามีความรู้สึกรักที่ติดต่อ พร้อมจะเรียนรู้รับเอาความรู้ ความคิด และประสบการณ์ต่าง ๆ มากที่สุด และเป็นวัยที่จะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาสังคมประเทศชาติต่อไปในอนาคต

อย่างไรก็ตามนักเรียนที่อยู่ในสังคมกลุ่มใหญ่และสังคมกลุ่มเล็กย่อมได้รับอิทธิพลของความเปลี่ยนแปลงสังคมแตกต่างกัน ดังนั้นขนาดโรงเรียนที่แตกต่างกันอาจเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้เจตคติแตกต่างกัน ทั้งนี้เพราะนักเรียนในโรงเรียนขนาดแตกต่างกันจะมีพัฒนาการ ความเชื่อ ค่านิยม และพฤติกรรมแตกต่างกันสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สันติพร ภู่งษ์ (2536 : บทคัดย่อ) ศึกษาเจตคติที่มีต่อกิจกรรมลูกเสือของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดพิษณุโลก พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนขนาดต่างกัน มีเจตคติต่อกิจกรรมลูกเสือในด้านเนื้อหาวิชา และด้านบุคลากร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เช่นเดียวกับผลการวิจัยของ พิทยา พันระไชย (2539 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาเจตคติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อครูฝ่ายปกครองของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามขนาดโรงเรียน มี เจตคติต่อครูฝ่ายปกครองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นอกจากขนาดโรงเรียนแล้วยัง พบว่า เพศของนักเรียนที่แตกต่างกัน คือ นักเรียนชาย และนักเรียนหญิง มักจะมีมุมมองหรือเจตคติต่อวัฒนธรรมไทยในด้านต่างๆ แตกต่างกันด้วย

ดังที่ผลการศึกษาของ สัมฤทธิ์ ใจดี (2544 : บทคัดย่อ) ศึกษาเจตคติของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงต่อการเข้าร่วมกิจกรรมนักศึกษา พบว่า นักศึกษาที่มีเพศต่างกันมีเจตคติต่อการเข้าร่วมกิจกรรมนักศึกษา ด้านกิจกรรมวิชาการ ด้านกิจกรรมกีฬา ด้านนันทนาการ ด้านกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ และ ด้านกิจกรรมศิลปวัฒนธรรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับ โกมล จันทวงษ์ (2532 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาเจตคติต่อกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ (งานพื้นฐาน) ตามหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปราจีนบุรี พบว่า นักเรียนที่มีเพศต่างกันมีเจตคติต่อกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากการศึกษาของ ตัญญาลักษณ์ พวงนิล (2542 : บทคัดย่อ) พบว่ามีปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพศของนักเรียนและสังกัดของโรงเรียนต่อความสามารถของนักเรียนในการนำความรู้วิชาวิทยาศาสตร์ไปใช้ในชีวิตประจำวันโดยรวม และเป็นรายด้าน 3 ด้าน คือ ด้านเครื่องใช้ไฟฟ้าในบ้าน ด้านการขนส่งและการสื่อสาร และด้านกลไกมนุษย์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนั้นการศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างสองตัวแปรคือขนาดโรงเรียนและเพศของนักเรียนเกี่ยวกับเจตคติต่อวัฒนธรรมไทย จะทำให้ได้ข้อมูลงานวิจัย ที่มีความลึกซึ้งและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

จังหวัดหนองคายเป็นจังหวัดชายแดนมีพื้นที่ติดต่อกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและเป็นประตูเข้าสู่ประเทศอินโดจีนเนื่องจากมีสะพานมิตรภาพไทยลาวข้ามแม่น้ำโขง การคมนาคมสะดวกรวดเร็ว ประชาชนสองฟากฝั่งและชาวต่างประเทศข้ามไปมาหาสู่กัน ดังนั้นจังหวัดหนองคายจึงปรากฏมีนักท่องเที่ยวจากทุกมุมโลกเดินทางเข้ามาในจังหวัดหนองคายระหว่างพักอยู่ชาวต่างประเทศได้นำวัฒนธรรมของตนเองเข้ามาแทรกซึมตลอดเวลา (สำนักงานจังหวัดหนองคาย, 2548 : 23) โดยเฉพาะเขตพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 ได้รับผลกระทบจากการไหลบ่าทางวัฒนธรรมสูง ดังนั้นเด็กที่อาศัยอยู่ในพื้นที่นี้ จึงได้รับอิทธิพลกระแสความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมได้มากกว่าพื้นที่อื่น

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 เป็นผู้มีบทบาทหน้าที่ในการส่งเสริมสนับสนุนให้โรงเรียนพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข และเป็นคนไทย มีศักยภาพในการศึกษาและประกอบอาชีพตลอดจนส่งเสริม สนับสนุนด้านวัฒนธรรมไทย อนึ่งสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดหนองคาย มีหน้าที่หลักในการทำนุบำรุงอนุรักษ์ตลอดจนส่งเสริมวัฒนธรรมที่ดีงามของไทยให้คงอยู่คู่กับวิถีชีวิตของคนไทยไปให้ยาวนาน จากการดำเนินกิจกรรมของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดหนองคายกับกลุ่มนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 ที่ผ่านมา โดยเฉพาะ การจัดกิจกรรม

ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม กิจกรรมการแสดงออกทางศิลปวัฒนธรรมไทย ผลปรากฏนักเรียนขาดการมีส่วนร่วมในกิจกรรมดังกล่าวสูง และ ไม่ได้รับความสนใจจากเด็กนักเรียนมากนัก ซึ่งเป็นสัญญาณต่อความมั่งคั่งทางวัฒนธรรมที่ดิ่งงามของไทย (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดหนองคาย. 2548 : 30) ผู้วิจัยเห็นว่ามีความจำเป็นที่ต้องศึกษาความรู้สึกนึกคิดของนักเรียนที่กำลังเรียนอยู่ระหว่างช่วงชั้นที่ 3 และช่วงชั้นที่ 4 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 เกี่ยวกับวัฒนธรรมของคนไทย ซึ่งข้อสนเทศที่ได้จะทำให้โรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 สามารถนำไปปลูกฝังให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกในด้านวัฒนธรรมไทยเพื่อได้พัฒนาผู้เรียนและ ส่งเสริมสนับสนุนโรงเรียนปลูกฝังจิตสำนึก ค่านิยมในวัฒนธรรมไทยเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีในสังคมและเป็นทรัพยากรบุคคลที่ดีให้กับเยาวชนรุ่นหลัง

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเจตคติต่อวัฒนธรรมไทยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 และช่วงชั้นที่ 4 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 ตามสภาพที่เป็นจริง ว่าปัจจุบันนักเรียนมีเจตคติ และปฏิบัติอย่างไรบ้างต่อวัฒนธรรมไทย ผลการวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์และเป็นแนวทางแก่ครู ผู้บริหารการศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการปรับปรุง และส่งเสริมสนับสนุนเจตคติต่อวัฒนธรรมไทยของเยาวชนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

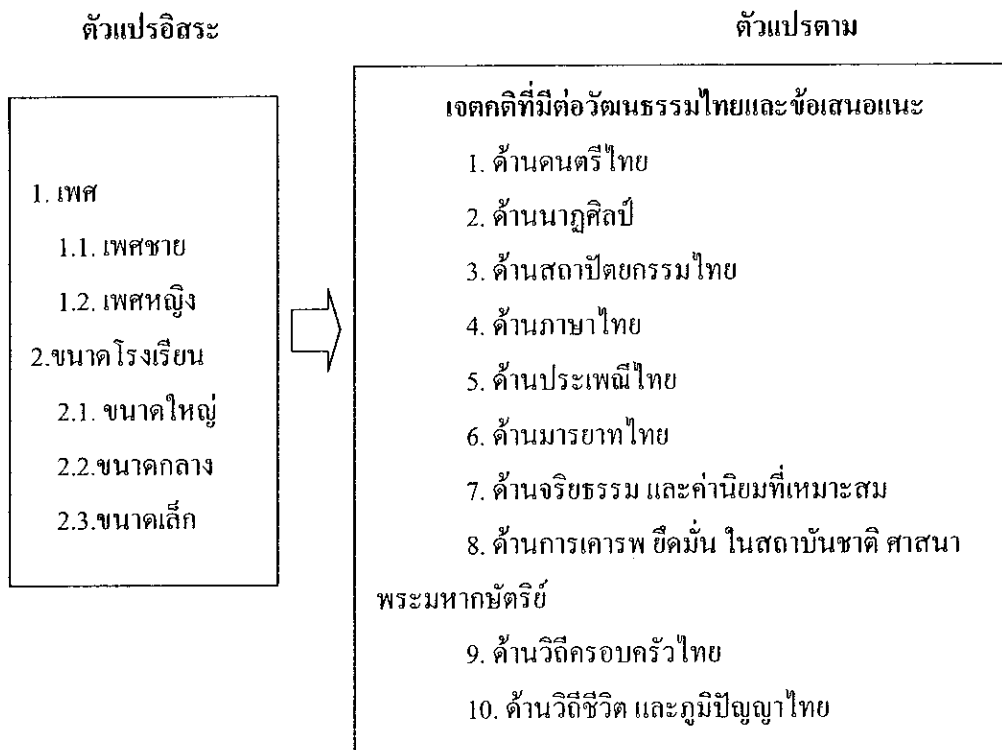
1. เพื่อศึกษาระดับเจตคติต่อวัฒนธรรมไทยของนักเรียน ช่วงชั้นที่ 3 และช่วงชั้นที่ 4 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 ทั้งโดยรวมและรายด้าน
2. เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่าง ขนาด โรงเรียนและเพศของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 และช่วงชั้นที่ 4 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 ที่มีต่อระดับเจตคติต่อวัฒนธรรมไทยของนักเรียน ทั้งโดยรวมและรายด้าน
3. เพื่อศึกษาแนวทางสร้างเสริมเจตคติที่ดีต่อวัฒนธรรมไทยจากความคิดเห็นนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 และช่วงชั้นที่ 4 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1

สมมติฐานการวิจัย

มีปฏิสัมพันธ์ระหว่าง ขนาดโรงเรียนและเพศของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 และช่วงชั้นที่ 4 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 ต่อเจตคติวัฒนธรรมไทยของนักเรียน ทั้งโดยรวมและรายด้าน

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งที่จะศึกษาเจตคติต่อวัฒนธรรมไทยของนักเรียน โดยศึกษาปรับปรุงมาจากแผนแม่บทโครงการสืบสานวัฒนธรรมไทย พ.ศ.2538- 2540 ของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ (2537 : 9) มาสังเคราะห์และกำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยครั้งนี้ ตามแผนภูมิที่ 1 ดังต่อไปนี้ คือ

แผนภูมิที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย

ขอบเขตการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ นักเรียนช่วงชั้นที่ 3 และ ช่วงชั้นที่ 4 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 ปีการศึกษา 2549 จำนวน 49 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 16,935 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้สุ่มจากประชากรแบบหลายขั้นตอน (Multi - Stage Random Sampling) โดยวิธีการแบ่งกลุ่ม (Cluster Random Sampling) ตามอำเภอทุกอำเภอในเขตพื้นที่การศึกษาหนองคายเขต 1 จากนั้นแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) จำแนกตามขนาดโรงเรียนและเพศ กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางของ Krejcie and Morgan (บุญชม ศรีสะอาด .2545 : 43) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 375 คน และเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มตามสัดส่วนด้วยวิธีการจับสลาก

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งเป็น 5 ระดับ ของลิเคิร์ต (Likert Five Rating Scales)

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1. ตัวแปรอิสระ (Independent variable) ประกอบด้วย

1.1 เพศของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่

1.1.1 เพศชาย

1.1.2 เพศหญิง

1.2 ขนาดโรงเรียน ได้แก่

1.2.1 โรงเรียนขนาดกลาง มีนักเรียนตั้งแต่ 121 – 600 คน

1.2.2 โรงเรียนขนาดใหญ่ มีนักเรียนตั้งแต่ 601 คนขึ้นไป

2. ตัวแปรตาม (Dependent variable) ได้แก่ เจตคติที่มีต่อวัฒนธรรมไทย ตามแผนแม่บทโครงการสืบสานวัฒนธรรมไทย พ.ศ. 2538 -2540 (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ. 2537 : 9) ใน 10 ด้าน ได้แก่

2.1 ดนตรีไทย

2.2 นาฏศิลป์ไทย

- 2.3 สถาปัตยกรรมไทย
- 2.4 ภาษาไทย
- 2.5 ประเพณีไทย
- 2.6 มารยาทไทย
- 2.7 จริยธรรม และค่านิยมที่เหมาะสม
- 2.8 การเคารพ ยึดมั่น ในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
- 2.9 วิถีครอบครัวไทย
- 2.10 วิถีชีวิต และภูมิปัญญาไทย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. เจตคติต่อวัฒนธรรมไทย หมายถึง ความคิดเห็น ความรู้สึกนึกคิด การรับรู้ให้คุณค่า และการแสดงพฤติกรรมต่อสิ่งที่ยังบรรพบุรุษคนไทยได้สร้างสรรค์ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงจนมีลักษณะเด่นส่งผลต่อความเจริญเหมาะสมกับวิถีชีวิตคนไทยโดยส่วนรวม ในกรอบของวัฒนธรรมไทย 10 ประการดังกล่าว

1.1 ดนตรีไทย หมายถึง ดนตรีทุกชนิดที่เกิดขึ้นจากเครื่องดนตรีซึ่งทำได้ด้วยฝีมือคนไทยในทุกภูมิภาคของประเทศไทยด้วย ได้แก่ ประเภทเครื่องดีด ประเภทเครื่องตี ประเภทเครื่องดี ประเภทเครื่องเป่า และประเภทใช้ประกอบจังหวะ

1.2 นาฏศิลป์ไทย หมายถึง การแสดงจินตลีลา ท่าทางประกอบดนตรีที่มีความประณีตงดงามและมีแบบแผน ประกอบด้วย การแสดงโขน การแสดงละคร การแสดงรำและระบำ และการละเล่นพื้นเมือง เช่น การร่ายรำ ระบำ รำวง หมอลำ ลิเก โขน เซิ้ง และการแสดงของภาคต่างๆ

1.3 สถาปัตยกรรมไทย หมายถึง งานศิลปะในรูปแบบของสิ่งก่อสร้างต่างๆ มีวัตถุประสงค์ทั้งด้านประโยชน์ใช้สอยและด้านความงดงามทางสุนทรีย์ศิลป์ จำแนกออกเป็น 2 ประเภท คือ สถาปัตยกรรมที่ใช้เป็นที่อยู่อาศัย เช่น อาคาร ตึก บ้าน เรือนที่อยู่อาศัย และสถาปัตยกรรมเกี่ยวกับศาสนา เช่น เจดีย์ โบสถ์ วิหาร ศาลา พระปรารค์ สถูป ปราสาท เป็นต้น

1.4 ภาษาไทย หมายถึง ภาษาประจำชาติไทยใช้เป็นภาษากลางในการติดต่อสื่อสาร ซึ่งอธิบายถึงพฤติกรรม ความคิด ความเชื่อ ค่านิยมของคนไทย ประกอบด้วย ภาษาพูดและภาษาเขียน ภาษาพูดใช้สื่อความหมายด้วยการเปล่งเสียงหรือพูดกัน ส่วนภาษาเขียนใช้ตัวอักษรเป็นสื่อกลางใช้หลักไวยากรณ์ในการเขียนและวรรณยุกต์กำกับ 5 ตัว

1.5 ประเพณีไทย หมายถึง แบบแผนของการปฏิบัติหรือการกระทำที่คนในสังคมไทยยึดเป็นแนวทาง รวมทั้งความเชื่อ ค่านิยม การใช้ภาษา หรือการดำเนินชีวิตต่างๆ ไป ประกอบด้วย จารีตประเพณีหรือกฎศีลธรรม (Mores) เช่น การสมรสแบบผัวเดียวเมียเดียว การเลี้ยงดูพ่อแม่ยามแก่ชรา พี่น้องต้องรักกัน เป็นต้น ขนบประเพณี (Institution) เช่น การไหว้ครู การศึกษาเล่าเรียนศาสนา ทำบุญ การเกิด การบวช แต่งงาน งานศพ สงกรานต์ ลอยกระทง สุขวัน วันสำคัญต่างๆ ทางพระพุทธศาสนา และราชการ และ ธรรมเนียมประเพณี (Convention) เช่น การเคารพผู้อาวุโส การเคารพบิดามารดา เคารพบูชาสิ่งที่ตนนับถือ

1.6 มารยาทไทย หมายถึง แบบแผนแนวทางการปฏิบัติตนซึ่งคนไทยกำหนดและยึดถือเป็นแนวปฏิบัติเกี่ยวกับอิริยาบถ กิริยาอาการที่ควรประพฤติอันแสดงออกถึงความสุภาพ อ่อนน้อม ละเมียดละไม อันเหมาะสมตามกาลเทศะ ประกอบด้วย มารยาทในการยืน มารยาทในการเดิน มารยาทในการนั่ง มารยาทในการคลาน มารยาทการแสดงความเคารพ มารยาทในการส่งของและรับของ

1.7 จริยธรรมและค่านิยมที่เหมาะสม หมายถึง ความเชื่อถือประจำจิตใจของคนและยึดมั่นถือมั่นเอาหลักของความประพฤติที่อบรมกิริยาและปลูกฝังลักษณะนิสัยให้อยู่ในครรลองของคุณธรรมหรือศีลธรรม ตามแนววัฒนธรรมไทย ได้แก่ ความรอบคอบ ความสามัคคี รักเกียรติ ชื่อสัตย์สุจริต หิริ โอตตปละ ทำจิตใจให้บริสุทธิ์ผ่องใส ความกตัญญูกตเวที ความอดทน ความมีใจกว้างขวาง โอบอ้อมอารี และความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

1.8 การเคารพยึดมั่นในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ หมายถึง การปฏิบัติของนักเรียนที่แสดงออกถึงความภาคภูมิใจเคารพยึดมั่นใน 3 สถาบัน ได้แก่ สถาบันชาติ เช่น การเป็นเมืองที่ดีของชาติ ด้วยการปฏิบัติตามกฎหมาย การเสียภาษี การร่วมพัฒนาสังคม การช่วยเหลือคนอื่น การเคารพศาสนา เช่น การปฏิบัติตามคำสอนของศาสนาอย่างเคร่งครัด และ การเคารพพระมหากษัตริย์ การปฏิบัติตนตามกระแสพระราชดำรัส การเคารพกราบไหว้บูชาพระบรมฉายาลักษณ์ การประดับธงประจำพระองค์

1.9 วิธีครอบครัวไทย หมายถึง การดำเนินชีวิตของสมาชิกในครอบครัวไทย ซึ่งมีลักษณะ ดังนี้ สามีนั่งกริยาหนึ่งเท่านั้น ชายเป็นใหญ่กว่าหญิง การเคารพเชื่อฟังตามลำดับอาวุโส มีผูกพันทางสายโลหิต มีความร่วมมือระหว่างสมาชิก สามีเป็นผู้จัดการรายได้ ภริยาเป็นผู้จ่ายใช้สอยและดูแลบ้านเรือน บุตรมีหน้าที่เรียนหนังสือ (ถ้ายังอยู่ในวัยเรียน) และช่วยบิดามารดาตามความสามารถ และเด็กจะได้รับความรักความอบอุ่นจากผู้ใหญ่

1.10 วิถีชีวิตและภูมิปัญญาไทย หมายถึง วิถีการดำรงชีวิตของคนไทยซึ่งมีหลักในการปฏิบัติอันสืบทอดต่อเนื่องกันมาจากอดีต โดยอาศัยภูมิปัญญาของตนเองซึ่งเป็นองค์ความรู้ความสามารถทักษะ รวมเป็นภูมิปัญญาที่เด่นชัด เช่น ด้านเกษตรกรรม ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม ด้านการแพทย์แผนไทย ด้านการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ด้านศิลปกรรม ด้านภาษาและวรรณกรรม ด้านปรัชญา ศาสนาและประเพณี

2. ช่วงชั้นที่ 3 และ ช่วงชั้นที่ 4 หมายถึง ระดับของชั้นเรียนในช่วงชั้นที่ 3 (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3) และ ช่วงชั้นที่ 4 (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6) ปีการศึกษา 2549 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1

3. ขนาดโรงเรียน หมายถึง การแบ่งขนาดโรงเรียนได้จำแนกตามจำนวนนักเรียน จำแนกเป็น 3 ขนาด (กระทรวงศึกษาธิการ. 2548 : 36) แต่พื้นที่ที่ศึกษาปรับเป็น 2 ขนาด ได้แก่

3.1 โรงเรียนขนาดใหญ่ หมายถึง โรงเรียนที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 ทุกแห่ง ที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 601 คนขึ้นไป

3.2 โรงเรียนขนาดกลาง หมายถึง โรงเรียนที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 ทุกแห่ง ที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 121 - 600 คน

4. เพศ หมายถึง ลักษณะทางชีวภาพที่จำแนก เป็น 2 เพศ คือ เพศชาย และเพศหญิง

5. ปฏิสัมพันธ์ หมายถึง การมีอิทธิพลร่วมกัน หรือมีความเกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน หรือการมีผลร่วมกัน ระหว่างขนาดโรงเรียนและเพศของนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 ต่อระดับเจตคติที่มีต่อวัฒนธรรมไทยของนักเรียน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลการวิจัยในครั้งนี้ จะเป็นข้อสนเทศที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา เพื่อใช้ในการกำหนดนโยบายและวางแผนเกี่ยวกับการส่งเสริม สนับสนุน วัฒนธรรมไทยให้มีประสิทธิภาพต่อไป